

Prof. dr Jelena D. Lepetić¹

POSEBAN REŽIM STEČAJA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

ORIGINALNI NAUČNI RAD

Apstrakt

U ovom radu autorka analizira pravni režim stečaja društava za osiguranje u srpskom pravu. Na početku rada predstavljeni su domaći i strani pravni izvori relevantni za ovu temu. Ukazano je na to da je primena posebnog pravnog režima stečaja na društva za osiguranje opravdana i uobičajena u uporednom pravu. Autorka navodi da terminologija koja je korišćena u domaćim zakonima nije adekvatna i da upravo pogrešna terminologija dovodi do dilema u pogledu određenja subjekata posebnog režima stečaja, čemu je posvećen sledeći deo rada. Što se tiče dileme da li se poseban pravni režim odnosi i na društva za reosiguranje, autorka daje potvrđan odgovor. Nakon prikaza statističkih podataka koji jasno govore da je pravni okvir potrebno unaprediti, analizirana su rešenja u vezi s vršenjem funkcije stečajnog upravnika u stečajnim postupcima nad društvima za osiguranje. Na kraju rada date su preporuke o tome na koji način se može unaprediti važeće rešenje o obavljanju te funkcije.

Ključne reči: stečaj, društva za osiguranje, društva za reosiguranje, Agencija za osiguranje depozita.

I Uvod

Stečaj finansijskih institucija, uključujući i društva za osiguranje, predstavlja važnu temu u okviru stečajnog prava, koja je često neopravdano zapostavljena. Naime, stečaj finansijskih institucija može imati negativan uticaj na čitavu privredu i, kada je reč o društvima za osiguranje, narušiti poverenje osiguranika i korisnika

---

¹ Vanredna profesorka, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet. Imejl: jelena.lepetic@ius.bg.ac.rs.
Rad primljen: 2.8.2024.
Rad prihvaćen: 24.8.2024.

osiguranja u pružaoce usluga, ali i u vršioce nadzora u oblasti osiguranja. Upravo sistemski rizik koji se vezuje za te institucije opravdava poseban pravni režim stečaja tih subjekata. Uopšteno govoreći, reč je o riziku, odnosno mogućnosti da posrnuće finansijske institucije ili šok na tržištu prouzrokuju masovne gubitke ili neizvesnost, uz značajan uticaj na koštanje i dostupnost kapitala.² U tom kontekstu, značajno je napomenuti da je gotovo nemoguće predvideti i isključiti sistemsko posrnuće.³

Imajući u vidu da se ne može isključiti takva mogućnost, pad finansijskih institucija mora biti bezbedan za okruženje.⁴ Zbog toga, stečaj društava za osiguranje i drugih finansijskih institucija, bar u određenom delu, regulišu posebna pravila u odnosu na opšti pravni režim. Ta pravila mogu biti deo opšteg propisa u konkretnoj oblasti ili mogu biti sadržana u posebnom zakonu, ili pak biti deo opšteg propisa kojim je regulisan stečaj.

Na nivou Evropske unije, stečaj društava za osiguranje regulisan je Direktivom EZ br. 138/2009 o osnivanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II).⁵ Deo IV te direktive odnosi se ne samo na stečaj već i na reorganizaciju, kao i na druge postupke koji ne podrazumevaju insolventnost društva, bez obzira na to da li je reč o prinudnim ili dobrovoljnim postupcima.⁶ U modernom stečajnom pravu akcenat je upravo na prevenciji i ranoj intervenciji, što se odnosi i na društva za osiguranje. U tom kontekstu, značajno je istaći da se uskoro očekuje usvajanje Predloga direktive za uspostavljanje okvira za oporavak i restrukturiranje društava za osiguranje i društava za reosiguranje iz 2021. godine.⁷ Imajući u vidu da je Srbija kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, mogu se očekivati i novine u srpskom pravu kada je reč o stečaju društava za osiguranje.

---

² Ben Klaber, „Bankruptcy Insurance: A Modular Approach to Systemic Risk“, *University of Pittsburgh Law Review*, Vol 74, No. 2/2012, str. 335.

³ Vid. *ibid.*, str. 333.

⁴ *Ibid.*

⁵ Direktiva EZ br. 138/2009 o osnivanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) – dalje u tekstu i fusnotama Direktiva Solventnost II (Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) (Recast), *OJL* 335/2009, 17. 12. 2009, p. 1–155.

⁶ Vid. Gabriel Moss, Ryan Perkins, „Commentary on Title IV of Directive 2009/138/EC on the Taking Up and Pursuit of the Business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)“, *EU Banking and Insurance Insolvency* (eds. Gabriel Moss, Bob Wessels, Matthias Haentjens), Oxford, 2017, str. 145.

Direktiva Solventnost II definiše mere reorganizacije kao „mere koje podrazumevaju bilo koje delovanje nadležnih tela koje su namenjene očuvanju ili ponovnom uspostavljanju finansijske stabilnosti u društvu za osiguranje i koje utiču na stečena prava lica, osim tog društva za osiguranje, što uključuje, ali nije ograničeno na mere koje podrazumevaju mogućnost obustavljanja plaćanja, odlaganje izvršenja ili smanjenje potraživanja“. Vid. Direktivu Solventnost II, čl. 268 (1) (c).

⁷ European Commission, Proposal for a Directive establishing a framework for the recovery and resolution of insurance and reinsurance undertakings and amending Directives 2002/47/EC, 2004/25/EC, 2009/138/EC, (EU) 2017/1132 and Regulations (EU) No. 1094/2010 and (EU) No. 648/2019, Brussels, 22.9.2021 COM(2021) 582 final, 2021/0296 (COD).

U domaćem pravu, stečaj društava za osiguranje regulisan je Zakonom o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje.⁸ Važno je istaći da je tim zakonom predviđeno da se odredbe o reorganizaciji iz Zakona o stečaju ne primenjuju u postupku stečaja nad društvima za osiguranje.⁹ Pored toga, nad društvom za osiguranje ne može se sprovesti ni finansijsko restrukturiranje.¹⁰ S druge strane, reorganizacija koja nije stečajna u pozitivnopravnom smislu, ili bar mere reorganizacije u širem smislu predviđene su Zakonom o osiguranju.¹¹ Zbog obima ovog rada, analiza će dalje biti ograničena isključivo na stečaj društava za osiguranje, što znači da neće obuhvatiti postupke reorganizacije (koja nije stečajna u kontekstu domaćeg prava), kao ni restrukturiranja i oporavka društava za osiguranje u finansijskim teškoćama. Iz istog razloga, a imajući u vidu da postoje brojna pravila posebnog režima stečaja društava za osiguranje koja se razlikuju od opštih pravila stečaja, u radu će biti obrađena samo posebna pravila koja se odnose na stečajnog upravnika u postupku stečaja nad društvom za osiguranje, ali ne i druga posebna pravila.

Struktura rada je sledeća: nakon uvoda su predstavljeni izvori prava značajni za stečaj društava za osiguranje. Zatim je ukazano na probleme u vezi sa određenjem stečajnog dužnika u našem pravu koji su u najvećoj meri prouzrokovani pogrešnom i nepotpunom terminologijom u pravnim izvorima. Nakon toga, predstavljeni su statistički podaci u vezi sa sprovođenjem stečajnih postupaka nad društvima za osiguranje koji pokazuju da je neophodno unaprediti pravni okvir. Potom su analizirane specifičnosti obavljanja funkcije stečajnog upravnika u tim postupcima. Na kraju rada nalazi se zaključak.

II Izvori prava

Uopšteno govoreći, potrebu postojanja posebnih pravila u poslovnom pravu diktiraju specifičnosti delatnosti koju privredni subjekti obavljaju. U kontekstu kompanijskog prava, to se odnosi na osnivanje tih subjekata, na pravila o korporativnom upravljanju, kao i na njihov prestanak. Naime, pojedine delatnosti, kao što je delatnost osiguranja, zahtevaju poseban nadzor države, uključujući i nadzor u vezi s prestankom postojanja tih subjekata. Jedan on načina na koji društva za osiguranje mogu

---

⁸ Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje – ZSLBDO, *Službeni glasnik RS*, br. 14/2015 i 44/2018 – dr. zakon.

⁹ Vid. ZSLBDO, čl. 22. Prema Zakonu o stečaju, reorganizacija predstavlja namirenje poverilaca prema usvojenom planu reorganizacije redefinisanjem dužničko-poverilačkih odnosa, statusnim promenama ili na drugi način koji je predviđen planom reorganizacije. Vid. Zakon o stečaju – ZS, *Službeni glasnik RS*, br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka RS, 83/2014, 113/2017, 44/2018 i 95/2018, čl. 1, st. 4.

¹⁰ Vid. Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju, *Službeni glasnik RS*, br. 89/2015, čl. 2, tač. 1.

¹¹ Vid. Predrag Šulejić, „Neka pitanja stečaja i likvidacije društava za osiguranje s posebnim osvrtom na dejstva u pogledu dvostranoteretnih ugovora“, *Pravo i privreda*, br. 5-8/2009, str. 176; Zakon o osiguranju – ZO, *Službeni glasnik RS*, br. 139/2014 i 44/2021.

prestati da postoje jeste stečaj. Reč je o sudskom postupku kolektivnog namirenja poverilaca ostvarivanjem najveće moguće vrednosti stečajnog dužnika, odnosno njegove imovine.¹² Prema opštim pravilima, taj postupak se sprovodi bankrotstvom ili reorganizacijom. Značaj regulisanja stečaja društava za osiguranje prepoznao je i evropski zakonodavac, budući da je stečaj društava za osiguranje regulisan u pravu Evropske unije. Stečaj društava za osiguranje obično je regulisan posebnim pravilima i u uporednim pravima, uključujući i američko pravo.

1. Domaće pravo

U našoj državi, stečaj društava za osiguranje regulisan je posebnim zakonom (*lex specialis*). Opredeljenost Srbije da posebnim zakonom reguliše stečaj društava za osiguranje nije novina. Naime, pre stupanja na snagu Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, stečaj društava za osiguranje bio je regulisan istoimenim zakonom iz 2005. godine.¹³ Pre donošenja tog zakona, situacija je bila drugačija. Naime, Zakon o osiguranju iz 2004. godine predviđao je da se na postupak stečaja društva za osiguranje primenjuje zakon kojim se uređuje likvidacija i stečaj, ako Zakonom o osiguranju određena pitanja nisu drugačije rešena.¹⁴ Isto je predviđao i Zakon o osiguranju imovine i lica iz 1996. godine.¹⁵ Dakle, do 2005. godine, odredbe o stečaju društava za osiguranje nalazile su se u zakonu koji uređuje osiguranje. Obe koncepcije regulisanja stečaja društava za osiguranje su prihvatljive, odnosno nije značajno da li su odredbe o stečaju predviđene posebnim propisom ili zakonom kojim je uređena oblast osiguranja. Na primer, hrvatski Zakon o osiguranju sadrži odredbe o stečaju.¹⁶ Isti je slučaj i u Bugarskoj – stečaj društava za osiguranje predviđen je Zakonikom o osiguranju.¹⁷ Koncepcija prema kojoj se odredbe o stečaju nalaze u materijalnom zakonu za oblast osiguranja omogućava da se sva ili gotova sva posebna pravila koja se odnose na društvo za osiguranje u finansijskim teškoćama nađu u istom zakonu. Ipak, naš zakonodavac se nije opredelio za taj model. U svakom slučaju, bez obzira na mesto nalaženja određenih normi, bitno je da li se na stečaj društva za osiguranje primenjuju opšta ili posebna pravila o stečaju.

Imajući u vidu da je u našem pravu stečajni postupak nad društvom za osiguranje uređen posebnim propisom, ovaj postupak spada u posebne stečajne

---

¹² Mirko Vasiljević, Tatjana Jevremović Petrović, Jelena Lepetić, *Kompanijsko pravo – Pravo privrednih društava*, Beograd, 2023, str. 883.

¹³ Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, *Službeni glasnik RS*, br. 61/2005, 116/2008 i 91/2010.

¹⁴ Vid. Zakon o osiguranju, *Službeni glasnik RS*, br. 55/04 i 70/04, čl. 208.

¹⁵ Vid. Zakon o osiguranju imovine i lica, *Službeni list SRJ*, br. 30/96, 57/98, 53/99 i 55/99, čl. 137.

¹⁶ Vid. hrvatski Zakon o osiguranju, *Narodne novine*, br. 30/2015, 112/2018, 63/2020, 133/2020 i 151/2022, odeljak IX.

¹⁷ Deloitte Legal, *A guide to pre-insolvency and insolvency proceedings across Europe*, July 2023, str. 9.

postupke.¹⁸ Još preciznije, reč je o posebnom postupku zato što se na njega primenjuju posebna pravila. Pritom, odredbe Zakona o stečaju (*lex generalis*) primenjuju se na pitanja koja nisu regulisana posebnim propisom.¹⁹ Iako je većina pravila o stečaju društava za osiguranje sadržana u propisima kojima je regulisan stečaj (*lex specialis* i *lex generalis*), određena pravila nalaze se i u drugim propisima. Tako u izvore prava za stečaj društva za osiguranje spadaju i Zakon o obligacionom odnosima i Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju.²⁰ Oba zakona sadrže posebna pravila o posledicama otvaranja stečajnog postupka, pri čemu Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju sadrži i posebno pravilo o prijavi potraživanja u stečajnom postupku.

Kada je reč o podzakonskim aktima, treba istaći da se u stečajnom postupku nad društvom za osiguranje ne primenjuju nacionalni standardi za upravljanje stečajnom masom.²¹ Prema opštem pravnom režimu, primenjuje se ukupno osam nacionalnih standarda.²² Umesto toga, u slučaju stečaja društva za osiguranje primenjuje se Pravilnik o unovčavanju imovine finansijskih institucija u stečaju ili likvidaciji kojim je detaljnije regulisan postupak prodaje imovine stečajnog dužnika. Pravilnik je donela Agencija za osiguranje depozita 2018. godine.²³ Primena tog pravilnika je neophodna imajući u vidu da su pravila o prodaji imovine koja su predviđena Zakonom o stečaju prilično uopštena.²⁴

2. Pravo EU

Već je pomenuto da je ključni izvor prava Evropske unije za stečaj društava za osiguranje Direktiva Solventnost II.²⁵ Stečaj je jedan od postupaka koji je regulisan u delu IV ove direktive. Ipak, treba imati u vidu da Direktivom Solventnost II nisu harmonizovana stečajnopravna pravila – Direktiva sadrži pravila koja omogućavaju

¹⁸ Vid. Vuk Radović, *Osnovi stečajnog prava*, Beograd, 2020, str. 253.

¹⁹ Vid. ZSLBDO, čl. 22.

²⁰ Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – Odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93, *Službeni list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja i *Službeni glasnik RS*, br. 18/2020; Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, br. 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013 – odluka US.

²¹ Vid. Odgovori i pitanja Privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj 19. 11. i 20. 11. 2019. i na sednici Odeljenja za privredne prestupe održanoj 20. 11. 2019. godine.

²² Vid. Pravilnik o utvrđivanju nacionalnih standarda za upravljanje stečajnom masom, *Službeni glasnik RS*, br. 62/2918. Nacionalni standardi su deo ovog pravilnika.

²³ Pravilnik o unovčavanju imovine finansijskih institucija u stečaju ili likvidaciji, jul 2018. godine. Pravilnik je dostupan na sajtu Agencije za osiguranje depozita: www.aod.rs, 18. 7. 2024.

²⁴ Vid. *ibid.*

²⁵ Detaljnije o Direktivi Solventnost II i srpskom pravu vid. Milo Marković, „Izazovi tržišta osiguranja u Srbiji na putu ka Solventnosti II”, *Tokovi osiguranja*, br. 2/2024, str. 333-361.

razumevanje i saradnju između država članica.²⁶ Naime, reč je o instrumentu međunarodnog privatnog prava. Ranije je ista materija, gotovo na identičan način, bila regulisana Direktivom EZ br. 17/2001 o reorganizaciji i likvidaciji društava za osiguranje.²⁷ Dakle, stečaj društava za osiguranje je već od ranije regulisan posebnim pravilima. U vezi s tim, treba istaći i da Uredba o stečajnim postupcima (važeća iz 2015. godine, kao i ranija iz 2000. godine) sadrži komplementarno rešenje prema kojem su društva za osiguranje isključena iz primene te uredbe.²⁸

3. Pravo Sjedinjenih Američkih Država

Dok se u pravnoj teoriji isključenje društava za osiguranje iz opšteg stečajnog režima ne dovodi u pitanje kada je reč o Evropi, postoje mišljenja da je njihova isključenost kao subjekata stečaja iz američkog saveznog stečajnog prava neopravdana. Naime, na stečaj društava za osiguranje ne primenjuje se američki Stečajni zakonik (*U. S. Bankruptcy Code*), pa za sprovođenje stečaja nisu nadležni savezni stečajni sudovi.²⁹ Ipak, treba imati u vidu da su postojanje različitih državnih pravila i nadležnosti sudova tih država razlozi zbog kojih je postojanje posebnog pravnog režima za stečaj društava za osiguranje kritikovano u američkoj pravnoj teoriji.³⁰ Drugačije rečeno, ne osporava se da je reč o subjektima čiji prestanak zahteva primenu posebnih pravila, već je kritikovan važeći režim u celini. Propisi kojima države uređuju stečaj razlikuju se međusobno budući da se zasnivaju na jednom od dva dostupna modela zakona. Reč je o Jednoobraznom zakonu o likvidaciji osiguravača (*Uniform Insurers Liquidation Act*), koji je donela Nacionalna konferencija poverenika (*National Conference of Commissioners*), i Modelu zakonu o oporavku i likvidaciji (*Rehabilitation and Liquidation Model Act*), koji je sačinilo Nacionalno udruženje stečajnih poverenika (*National Association of Insurance Commissioners*).³¹

---

²⁶ Kyriaki Noussia, Peter Underwood, Stergios Frastanlis, „Restructuring, Winding-Up & Portfolio Transfer of Insurance Companies in Distress“, *The Governance of Insurance Undertakings – Corporate Law and Insurance Regulation* (eds. Pierpaolo Marano, Kyriaki Noussia), Sham, 2022, str. 186 i 189.

²⁷ Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the reorganization and winding up of insurance undertakings, *OJ L 110/2001*, 20.4.2001, p. 28-39. Direktiva je prestala da važi 2015. godine. Vid. G. Moss, R. Perkins, str. 122.

²⁸ Vid. Uredbu EU br. 848/2015 o stečajnim postupcima (Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast), *OJ L 141*, 5. 6. 2015, p. 19–72), čl. 1 (2) (a) i Uredbu EZ, br. 1346/2000 o stečajnim postupcima (Council regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings, *OJ L 160*, 30. 6. 2000, p. 1–18), čl. 1 (2).

²⁹ Američki stečajni zakonik se ne primenjuje na domaća društva za osiguranje. Vid. Američki zakonik, deo 11, poglavlje 1, ¶ 109 (b) (2).

³⁰ Vid., na primer, Laura S. McAlister, „The Inefficiencies of Exclusion: The Importance of Including Insurance Companies in the Bankruptcy Code“, *Emory Bankruptcy Developments Journal*, Vol. 24, No. 1/2008, str. 129 i Wm. Carlisle Herbert, „When Jurisdictions Collide: Determining Judicial Roles When Bankruptcy Court and Insurance Receivership Court Responsibilities Overlap“, *Tort Trial & Insurance Practice Law Journal*, Vol. 42, No. 4/2007, str. 941.

³¹ Vid. L. S. McAlister, str. 131.

III Subjekti posebnog režima stečaja

Zakon o stečaju koristi neadekvatan termin za označavanje subjekata iz oblasti osiguranja u pogledu isključenja primene tog zakona na određene subjekte. Konkretno, primena Zakona o stečaju isključena je u odnosu na određene subjekte, uključujući i „osiguravajuće organizacije“, osim kada je reč o pitanjima koja nisu uređena posebnim propisom.³² Termin „osiguravajuće organizacije“ širi je od pojma društava za osiguranje, pa bi mogao obuhvatiti i društva za reosiguranje, ali i društva koja obavljaju poslove posredovanja i zastupanja u osiguranju.

1. Društva za osiguranje

Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje uređuje uslove i postupak stečaja ovih društava, ali ih ne definiše. Definiciju društava za osiguranje sadrži važeći Zakon o osiguranju. Društva za osiguranje su njime definisana kao pravna lica koja imaju sedište u Republici Srbiji i obavljaju delatnost osiguranja, a za čije je osnivanje neophodna dozvola Narodne banke Srbije.³³ Pritom, društvo za osiguranje može biti osnovano kao akcionarsko društvo ili društvo za uzajamno osiguranje.³⁴ Da je reč upravo o tim vrstama društava za osiguranje kao subjektima posebnog režima stečaja, jasno je vidljivo iz odredbe o isplatnim redovima iz Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje. Naime, u poslednjem isplatnom redu nalaze se potraživanja poverilaca koji su akcionari akcionarskog društva za osiguranje i članova, odnosno osiguranika uzajamnog društva za osiguranje.³⁵ Dakle, stečajni subjekti na koje se primenjuje *lex specialis* su društva za osiguranje bez obzira na to u kojoj su formi osnovana.

Društvo za uzajamno osiguranje predstavlja pravno lice sa sedištem u Republici Srbiji koje može obavljati sve poslove osiguranja osim reosiguranja, a koje se osniva u formi društva sa ograničenom odgovornošću na osnovu dozvole Narodne banke Srbije.³⁶ Za razliku od domaćeg prava, prema kojem se poseban režim stečaja odnosi na sva društva za uzajamno osiguranje, obuhvat Direktive Solventnost II je nešto uži. Konkretno, Direktiva Solventnost II se ne odnosi na ona društva za uzajamno osiguranje koja obavljaju delatnost neživotnog osiguranja, a koja su s drugim društvima za uzajamno osiguranje zaključila ugovor o potpunom reosiguranju polisa osiguranja koje su izdala ta društva ili na osnovu kojeg se to drugo društvo obavezalo da preuzme obaveze koje proizlaze iz izdatih polisa.³⁷

---

³² ZS, čl. 14, st. 2.

³³ ZO, čl. 3, st. 1.

³⁴ ZO, čl. 20, st. 4.

³⁵ ZSLBDO, čl. 21, tač. 7.

³⁶ Vid. ZO, čl. 70.

³⁷ Vid. Direktivu Solventnost II, čl. 7.

Ta razlika nema praktičan značaj u kontekstu domaćeg prava jer ta forma društava za osiguranje u praksi nije uhvatila korena. Naime, trenutno nema aktivnih društava za uzajamno osiguranje koja su registrovana na teritoriji Srbije.³⁸

2. Društva za reosiguranje

Društva za reosiguranje predstavljaju pravna lica sa sedištem u Republici Srbiji koja se osnivaju upisom u registar na osnovu dozvole Narodne banke Srbije.³⁹ Za razliku od društava za osiguranje, društva za reosiguranje se osnivaju za obavljanje poslova reosiguranja, pri čemu mogu biti osnovana isključivo u formi akcionarskog društva.⁴⁰ Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje ne pominje društva za reosiguranje. Društva za reosiguranje se ne pominju ni u Zakonu o Agenciji za osiguranje depozita. Zbog toga mora se utvrditi da li je reč o propustu zakonodavca ili zakonodavac nije imao nameru da predvidi društva za reosiguranje kao subjekte posebnog režima stečaja. Razrešenje dileme u pogledu toga da li se na društva za reosiguranje primenjuje opšti ili poseban režim stečaja ima i praktični značaj budući da u Srbiji trenutno posluju četiri takva društva.⁴¹ Za razliku od domaćeg rešenja, koje ostavlja mesta dilemama, hrvatski zakonodavac je jasno naveo da se odredbe Zakona o osiguranju koje se odnose na stečaj društava za osiguranje na odgovarajući način primenjuju i na društva za reosiguranje.⁴²

S druge strane, naš zakonodavac nije u potpunosti zanemario reosiguranje u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, što dodatno čini nejasnim status društava za reosiguranje kao subjekata stečaja. Naime, Zakonom su privilegovani poverioci iz ugovora o reosiguranju u slučaju stečaja društva za osiguranje. Drugačije rečeno, potraživanja reosiguravača su dobila povlašćen tretman zajedno s drugim potraživanjima u vezi sa osiguranjem u odnosu na ostala potraživanja poverilaca društva za osiguranje koja nisu u vezi s poslovima osiguranja.

Važno je istaći da društva za osiguranje ne obuhvataju društva za reosiguranje, odnosno da društva za osiguranje nisu u tom smislu šiti pojam. Naime, pravni režim društava za osiguranje i društava za reosiguranja uređen je odredbama glave II Zakona o osiguranju, čiji se odeljak 2 odnosi na akcionarska društva za osiguranje/reosiguranje. Budući da se obe vrste društva pominju zajedno, jasno je da nije reč o užem i širem pojmu. Pritom, društva za reosiguranje se ne pominju u odredbi

---

³⁸ Na sajtu Agencije za privredne registre dostupna je informacija da je Društvo za uzajamno osiguranje MG Beograd, koje je osnovano 1998. godine za obavljanje delatnosti životnog osiguranja, prestalo da postoji 2005. godine nakon uspešno sprovedenog postupka likvidacije. Vid. www.apr.gov.rs, 17. 7. 2024.

³⁹ Vid. ZO, čl. 3, st. 2.

⁴⁰ Vid. ZO, čl. 3, st. 2 i čl. 20, st. 4.

⁴¹ Reč je o broju subjekata prema stanju dostupnom na sajtu Agencije za privredne registre na dan 17. 7. 2024. godine. Vid. www.apr.gov.rs, 17. 7. 2024.

⁴² Vid. hrvatski Zakon o osiguranju, čl. 284, st. 3.

Zakona o osiguranju koja se odnosi na primenu odredaba o stečaju i likvidaciji. Naime, Zakonom je predviđeno da se stečaj društava za osiguranje sprovodi u skladu sa zakonom kojim je uređen stečaj i likvidacija banaka i društava za osiguranje, dok se na stečaj društava za posredovanje i zastupanje u osiguranju primenjuje zakon kojim je uređen stečaj.⁴³ S druge strane, naslov glave XI u kojoj su sadržane navedene odredbe glasi: „Prestanak rada, likvidacija i stečaj subjekata nadzora“. Iz toga se može zaključiti da se odredbe te glave primenjuju i na društva za reosiguranje, budući da su i ona subjekti nadzora koji vrši Narodna banka Srbije.⁴⁴ Što je još važnije, Zakonom o osiguranju predviđeno je da se odredbe koje se odnose na društvo za osiguranje shodno primenjuju na društvo za reosiguranje.⁴⁵ Iako je naslov tog člana „shodna primena zakona na poslovanje akcionarskog društva za reosiguranje“, što može dovesti u pitanje primenu odredbe na prestanak društva, iz njenog sadržaja se ne može izvući takav zaključak. Tumačenjem Zakona o osiguranju, može se zaključiti da se poseban pravni režim primenjuje i na društva za reosiguranje. Isto se može zaključiti i na osnovu odredbe Zakona o stečaju koji isključuje primenu odredaba tog Zakona na „osiguravajuće organizacije“. Termin „osiguravajuće organizacije“ bi svakako mogao da obuhvati i društva za reosiguranje.

Uopšteno govoreći, postoji više argumenata u prilog tome da i društva za reosiguranje treba da budu uključena u poseban režim stečaja. Naime, stečaj društva za reosiguranje može negativno uticati na sektor osiguranja generalno. Uopšteno govoreći, rizik reosiguranja se smatra velikim rizikom u pogledu njegovog pravnog režima u pravu Evropske unije.⁴⁶ Takođe, budući da je reč o specifičnoj delatnosti, stečajni upravnici u stečajnom postupku nad društvom za reosiguranje trebalo bi da imaju posebna znanja o oblasti reosiguranja. S druge strane, argument protiv primene posebnog režima može da bude to što se stečaj društava za reosiguranje može direktno prelitati samo na društva za osiguranje. Naime, stečaj društva za reosiguranje ne mora uticati na druge učesnike na tržištu, izuzev društava za osiguranje sa kojima je zaključen ugovor o reosiguranju. Naime, ugovor o reosiguranju zaključuju privredna društva – osiguravač i reosiguravač, dok ugovor o osiguranju zaključuju osiguravači s pojedincima, privrednim društvima i drugim organizacijama koje se ne bave delatnošću osiguranja.⁴⁷ Pritom, deo IV Direktive Solventnost II ne primenjuje se na društva za reosiguranje.⁴⁸ Jedini izuzetak se odnosi na slučajeve kada je društvo za reosiguranje registrovano i za obavljanje poslova osiguranja.⁴⁹

---

⁴³ Vid. ZO, čl. 221.

⁴⁴ Vid. ZO, čl. 187, st. 1.

⁴⁵ Vid. ZO, čl. 69.

⁴⁶ Nataša Petrović Tomić, *Pravo osiguranja – Sistem*, Knjiga I, Beograd, 2019, str. 727.

⁴⁷ Vid. *ibid.*

⁴⁸ Vid. Direktivu Solventnost II, čl. 1 (3) i 2 (1), drugi paragraf.

⁴⁹ G. Moss, R. Perkins, 129.

Imajući u vidu rešenja Zakona o osiguranju u vezi sa shodnom primenom pravila o društvima za osiguranje na društva za reosiguranje i terminologiju Zakona o stečaju, kao i argumente u prilog uključenja društva za reosiguranje u poseban režim stečaja generalno, može se zaključiti da se u domaćem pravu na društva za reosiguranje primenjuju odredbe o stečaju koje predviđa Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje. Naime, nepominjanje društava za reosiguranje u tom zakonu, kao i u Zakonu o Agenciji za osiguranje depozita, treba smatrati previdom, a ne namerom zakonodavca da ta društva isključi iz posebnog režima stečaja. Radi otklanjanja svih dilema, u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje treba jasno navesti i društva za reosiguranje kao stečajne subjekte na koje se taj zakon primenjuje. Takođe, treba izmeniti i Zakon o stečaju tako da se umesto termina „osiguravajuće organizacije“ navedu društva za osiguranje i društva za reosiguranje kao subjekti koji su isključeni iz opšteg režima stečaja.

3. Isključenost društava koja obavljaju delatnost posredovanja i zastupanja u osiguranju iz specijalnog režima stečaja

Zakon o osiguranju reguliše ne samo osnivanje i poslovanje društva za osiguranje i reosiguranje, već, između ostalog, i obavljanje poslova posredovanja i zastupanja u osiguranju.⁵⁰ U domaćoj literaturi postoje mišljenja da zakonski termin društva za osiguranje treba promeniti u osiguravajuća društva. Naime, termin osiguravajuća društva se koristi u praksi za označavanje društava koja se bave delatnošću osiguranja, dok se terminu društva za osiguranje zamera to što on može da obuhvati i društva koja se bave delatnošću zastupanja i posredovanja u osiguranju.⁵¹ Zbog toga, može se javiti dilema da li se poseban režim stečaja koji je predviđen Zakonom o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje odnosi i na ta društva.

Tumačenjem odredaba Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje i Zakona o osiguranju može se izvesti nedvosmislen zaključak da se poseban pravni režim na ta društva na primenjuje. Naime, ne samo što se u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje ne pominju društva koja obavljaju delatnost posredovanja i zastupanja u osiguranju, već se u odredbi Zakona o osiguranju koja se odnosi na stečaj društava za posredovanje u osiguranju i društava za zastupanje u osiguranju navodi da se stečajni postupak nad tim subjektima sprovodi u skladu sa zakonom koji uređuje stečaj.⁵² Takođe, ni deo IV Direktive Solventnost II se ne odnosi na ta društva, već samo na društva za osiguranje i ogranke društava za osiguranje trećih država koji se nalaze na teritoriji Zajednice.⁵³

---

⁵⁰ Vid. ZO, čl. 1.

⁵¹ Vid. Vladimir Čolović, Zdravko Petrović, „Sporna pitanja regulisanja stečaja osiguravajućih društava u Srbiji i usklađivanje sa Direktivom 2001/17/EZ“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, br. 4/2015, str. 31.

⁵² ZO, čl. 221, st. 2.

⁵³ Vid. Direktivu Solventnost II, čl. 267.

IV Trajanje posebnih stečajnih postupaka nad društvima za osiguranje – neusaglašenost sa načelom hitnosti

Da bi se sagledao značaj teme posebnog režima stečaja društava za osiguranje, treba imati u vidu i relevantne statističke podatke u vezi sa stečajnim postupcima nad tim društvima koji su sprovedeni u Srbiji. Prema javno dostupnim podacima sa sajta Agencije za osiguranje depozita, u periodu od 2004. do 2024. godine vođeno je sedam stečajnih postupaka nad akcionarskim društvima za osiguranje, od kojih je u tri slučaja prvo vođen postupak likvidacije, pa tek onda postupak stečaja.⁵⁴ Stečajni postupci su u proseku trajali *više od osam godina* (ne računajući trajanje postupaka likvidacije).⁵⁵ Poređenjem prosečne dužine trajanja tih postupaka s prosečnom dužinom trajanja stečajnih postupaka na koje se primenjuje opšti režim stečaja, može se zaključiti da posebni stečajni postupci nad društvima za osiguranje traju nedopustivo dugo. Naime, prema podacima dostupnim na sajtu Agencije za licenciranje stečajnih upravnika, na dan 1. 7. 2024. godine, prosečno vreme trajanja 9389 stečajnih postupaka je tri godine, dva meseca i šest dana.⁵⁶ Prosek je još kraći kada se uzme u obzir trajanje postupaka koji su pokrenuti po važećem zakonu o stečaju. Konkretno, ukupno 7812 postupaka koji su pokrenuti po važećem zakonu trajali su u proseku dve godine, 10 meseci i sedam dana.⁵⁷ Uzimajući u obzir trajanje ukupnog broja opštih i posebnih stečajnih postupaka, može se zaključiti da su posebni stečajni postupci trajali više nego dvostruko duže u odnosu na opšte.

Iako, na prvi pogled, može delovati da je broj stečajnih postupaka vođenih nad društvima za osiguranje mali, treba imati u vidu da se delatnošću osiguranja bavi samo određen broj subjekata na tržištu, kao i da je značaj obavljanje te delatnosti veliki imajući u vidu podatke o njenom učešću u BDP-u. Konkretno, prema podacima Nacionalnog zavoda za statistiku, delatnost osiguranja, reosiguranja i penzijskih fondova je imala 0,5 % učešća u BDP-u u 2021. godini i 0,4% u 2022. godini.⁵⁸ Pritom, treba imati u vidu da su sve finansijske delatnosti, uključujući delatnost osiguranja, imale 3,2% učešća u BDP-u i u 2021. i u 2022. godini.⁵⁹

U svakom slučaju, podaci o trajanju stečajnih postupaka nad društvima za osiguranje ukazuju na to da je u cilju promovisanja principa hitnosti koji važi u stečajnom pravu potrebno poboljšati zakonski okvir kojim je regulisan poseban stečajni postupak nad ovim društvima.⁶⁰ Zbog toga, posebno treba imati u vidu

---

⁵⁴ Vid. podatke dostupne na: www.aod.gov.rs, 19. 7. 2024. Napomena: autorka je izračunala prosečan broj godina trajanja postupka na osnovu podataka o stečajnim postupcima koji su dostupni na sajtu.

⁵⁵ Vid. *ibid.*

⁵⁶ Vid. www.alsu.gov.rs, 19. 7. 2024.

⁵⁷ Vid. *ibid.*

⁵⁸ Podaci su dostupni na: www.stat.gov.rs, 20. 7. 2024.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ Vid. ZS, čl. 8.

razlike između pravila koja se primenjuju na te postupke. Postoje brojna značajna odstupanja u pogledu sprovođenja i dinamike postupka stečaja nad društvima za osiguranje u odnosu na opšti pravni režim. Između ostalog, sud ne vodi prethodni stečajni postupak zbog značajne uloge koje ima Narodna banka Srbije u vezi sa stečajem društava za osiguranje. Za razliku opštih pravila, stečajni postupak se ne može sprovesti reorganizacijom, pri čemu se ni imovina ne može unovčiti prodajom stečajnog dužnika kao pravnog lica. Primenjuju se i posebna pravila o troškovima i isplatom redovima. Takođe, značajna odstupanja se odnose na organe stečajnog postupka. Konkretno, broj organa je manji, dok funkciju stečajnog upravnika sprovodi pravno lice – Agencija za osiguranje depozita. Dalje će biti reči samo o tom organu, kao početnoj tački istraživanja i otkrivanja mogućih razloga zbog kojih je prosečno trajanje stečajnih postupaka nad društvima za osiguranje neuporedivo duže nego prosečno trajanje opštih stečajnih postupaka.

V Agencija za osiguranje depozita kao stečajni upravnik

Prema posebnom pravnom režimu stečaja koji se primenjuje na društva za osiguranje, stečajni organi su stečajni sudija, stečajni upravnik i odbor poverilaca, dok su to stečajni sudija, stečajni upravnik, skupština poverilaca i odbor poverilaca prema opštem režimu. U odnosu na opšta pravila o stečajnim organima, Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje predviđa tri ključna izuzetka. Prvi se odnosi na obavljanje funkcije stečajnog upravnika, drugi na broj poverilačkih stečajnih organa, a treći na nadležnosti stečajnih organa.

1. Posebna znanja (ne)potrebna za obavljanje funkcije stečajnog upravnika

U domaćem pravu, funkciju stečajnog upravnika u postupku stečaja društva za osiguranje obavlja Agencija za osiguranje depozita, dok posao stečajnog upravnika obavljaju imenovani poverenici Agencije. Konkretno, poverenike imenuje i razrešava Odbor direktora uz saglasnost Upravnog odbora ili na inicijativu Upravnog odbora Agencije za osiguranje depozita.⁶¹ Pored funkcije stečajnog upravnika, Agencija za osiguranje depozita obavlja i poslove obaveznog osiguranja depozita i isplate osiguranih iznosa, upravlja imovinom prenetom u postupku restrukturiranja banaka i obavlja druge poslove u vezi s tim postupkom i organizuje fond za zaštitu investitora.⁶² Treba istaći da ona obavlja funkciju stečajnog upravnika i u drugim posebnim stečajnim postupcima. Naime, Agencija za osiguranje depozita obavlja tu funkciju i u stečajnim postupcima koji se sprovode nad bankama i davaocima lizinga. Prema posebnom pravnom režimu stečaja nad društvima za osiguranje, poverenik

---

⁶¹ Vid. Statut Agencije za osiguranje depozita, *Službeni glasnik RS*, br. 59/2015 i 49/2016, čl. 13, tač. 12.

⁶² Vid. Zakon o Agenciji za osiguranje depozita, *Službeni glasnik RS*, br. 14/2015 i 51/2017, čl. 2.

Agencije za osiguranje depozita ne mora da položi stručni ispit i stekne posebna znanja koja su mu potrebna da bi valjano obavljao funkciju stečajnog upravnika. Naime, u domaćem pravu poverenik ne mora imati licencu stečajnog upravnika.

Prema opštim pravilima, funkciju stečajnog upravnika obavlja fizičko lice koje ima licencu za obavljanje poslova stečajnog upravnika. Pritom, stečajnog upravnika imenuje stečajni sudija metodom slučajnog odabira s liste aktivnih stečajnih upravnika za područje nadležnosti suda. Da bi dobilo licencu, fizičko lice, između ostalog, mora da položi stručni ispit. Za dobijanje licence za obavljanje poslova stečajnog upravnika potrebno je i znanje o posebnim stečajnim postupcima. Prema Pravilniku o programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova stečajnog upravnika, poznavanje te oblasti mora biti detaljno (relevantni izvori su Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, Zakon o Agenciji za osiguranje depozita i Zakon o osiguranju), pri čemu se, između ostalog, zahteva i dobro poznavanje ugovora o osiguranju.⁶³ Imajući u vidu to da licencirani stečajni upravnici ne obavljaju funkciju stečajnog upravnika u posebnim stečajnim postupcima, nije jasno zbog čega je neophodno da detaljno poznaju oblast stečajnog prava koja se odnosi na posebne stečajne postupke. Moguće objašnjenje bilo bi to da se na stečaj društava za reosiguranje primenjuje opšti pravni režim, ali za to nema dovoljno argumenata. Naime, stečajni upravnici moraju da imaju detaljan nivo znanja i o stečaju banaka, iako nema dileme u pogledu toga da Agencija za osiguranje depozita obavlja funkciju stečajnog upravnika u tim postupcima.

Odstupanje od opštih pravila u vezi sa stečajnim upravnikom ne vezuje se samo za stečajne postupke nad finansijskim institucijama, uključujući i društva za osiguranje. Naime, u domaćem pravu funkciju stečajnog upravnika obavlja pravno lice i u stečajnim postupcima nad pravnim licima s većinskim javnim ili društvenim kapitalom, kao i u slučajevima u kojima u toku stečajnog postupka stečajni dužnik postane pravno lice s većinskim javnim kapitalom. U tim slučajevima, funkciju stečajnog upravnika obavlja Agencija za licenciranje stečajnih upravnika.⁶⁴

Poveravanje obavljanja funkcije stečajnog upravnika određenoj organizaciji nije nepoznanica ni u uporednim pravima. Primera radi, upravljanje društvom za osiguranje u stečaju se u američkom pravu poverava nadzornom telu za oblast osiguranja. Naime, ukoliko je društvo za osiguranje u finansijskim teškoćama (engl. *impaired*), nadležno nadzorno telo, odnosno poverenik (svaka država ima svoje nadzorno telo) podnosi zahtev sudu za određivanje mere posebnog upravljanja (engl. *receivership*), pri čemu mora odrediti da li društvo treba reorganizovati ili likvidirati.⁶⁵ Kada sud odobri taj postupak, nadzorno telo upravlja društvom za osiguranje.⁶⁶

---

⁶³ Vid. Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova stečajnog upravnika, *Službeni glasnik RS*, br. 47/2010, čl. 4.

⁶⁴ Vid. M. Vasiljević, T. Jevremović Petrović, J. Lepetić, str. 890. Vid. ZS, čl. 22.

⁶⁵ Vid. L. S. McAlister, str. 130–131.

⁶⁶ Vid. *ibid.*, str. 131.

S druge strane, postoje i rešenja prema kojima odstupanja od opšteg pravnog režima u pogledu obavljanja funkcije stečajnog upravnika u postupcima stečaja nad društvima za osiguranje nisu velika. Na primer, u hrvatskom pravu stečajni upravnik u postupcima stečaja nad društvima za osiguranje je fizičko lice – licencirani stečajni upravnik. Konkretno, stečajni upravnik može biti lice koje osim uslova koji se zahtevaju za imenovanje stečajnog upravnika ima znanje i iskustvo iz oblasti osiguranja, pri čemu se sud konsultuje sa Hrvatskom agencijom za nadzor finansijskih usluga u pogledu imenovanju tog lica.⁶⁷ U tom smislu, korisno je sačiniti i posebnu listu stečajnih upravnika koji imaju znanje i iskustvo iz oblasti osiguranja. Pojedini domaći autori zalažu se za usvajanje takvog rešenja u našem pravu.⁶⁸

Uopšteno govoreći, nije značajno da li je vršenje funkcije stečajnog upravnika načelno povereno određenom pravnom licu, na primer određenoj agenciji, kao što je slučaj u našem pravu, ili je pak ono povereno licenciranim stečajnim upravicima. Ono što jeste značajno je da lica koja obavljaju konkretan posao imaju dovoljno znanja da to učine na najbolji mogući način. U tom smislu, opravdano je predvideti posebne uslove koje poverenici Agencije za osiguranje depozita moraju ispuniti kako bi mogli da obavljaju funkciju stečajnog upravnika u posebnom stečajnom postupku. Postojeće rešenje prema kojem poverenici ne moraju da polože stručni ispit i steknu potrebna znanja za obavljanje funkcije stečajnog upravnika u posebnim stečajnim postupcima nije valjano, pogotovo kada se ima u vidu da se detaljno poznavanje posebnih stečajnih postupaka zahteva od licenciranih stečajnih upravnika koji tu funkciju u njima ne obavljaju.

Ukoliko domaći zakonodavac ne namerava da menja važeće rešenje prema kojem funkciju stečajnog upravnika u stečajnim postupcima nad društvima za osiguranje obavlja Agencija za osiguranje depozita, poverenici Agencije treba da prođu odgovarajuću obuku i polože stručni ispit koji bi zbog toga bili organizovani. Ukoliko bi pak zakonodavac promenio pristup i obavljanje funkcije stečajnog upravnika poverio licenciranim stečajnim upravicima, određen broj licenciranih stečajnih upravnika trebalo bi da se specijalizuje za posebne stečajne postupke ukoliko nemaju prethodno iskustvo iz odgovarajućih oblasti. Specijalizacija bi mogla da se odnosi samo na oblast osiguranja ili na više oblasti za koje se vezuju posebni stečajni postupci. Imajući u vidu ukupan broj stečajnih postupaka koji je vođen nad društvima za osiguranje u poslednjih dvadeset godina, broj licenciranih stečajnih upravnika koji bi bili specijalizovani za oblast osiguranja ne bi morao da bude veliki.

---

⁶⁷ Vid. hrvatski Zakon o osiguranju, čl. 286.

⁶⁸ Vid. Vladimir Čolović, „Osnovne pretpostavke za regulisanje stečaja osiguravajućih društava“, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, br. 9/2019, str. 18.

2. Dužnosti stečajnog upravnika prema posebnom pravnom režimu

Značajne razlike u odnosu na opšti režim stečaja odnose se i na nadležnosti stečajnog upravnika. Budući da u postupku stečaja nad društvom za osiguranje ne postoji skupština poverilaca, već samo jedan poverilački organ – odbor poverilaca, imenovanje poverilaca koji će biti članovi tog organa dobija poseban značaj. Agenciji za osiguranje depozita poverena je nadležnost da daje predloge u vezi sa imenovanjem i razrešenjem članova odbora poverilaca. Naime, stečajni sudija na predlog Agencije bira i razrešava članove odbora poverilaca vodeći se kriterijumom visine potraživanja.⁶⁹ Iako je nesporno da se sudija mora voditi tim kriterijumom prilikom imenovanja članova odbora poverilaca, važno je istaći da to nije jedini niti presudan kriterijum u pogledu izbora, kako bi se to pogrešno moglo zaključiti jezičkim tumačenjem relevantne odredbe Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje. Naime, sudija mora da vodi računa o opštim pravilima o tome ko uopšte može da bude član odbora poverilaca.⁷⁰ Takođe, prilikom razrešenja članova odbora poverilaca sudija ne vodi računa o visini potraživanja poverioca koji je član odbora poverilaca, već mora voditi računa o razlozima za razrešenje. Agencija ima još jednu nadležnost i u vezi s tim organom. Konkretno, odbor poverilaca ima pet članova, ali ih može imati i više na obrazloženi predlog Agencije. Dakle, uloga Agencije za osiguranje depozita veoma je važna iz aspekta uticaja poverilaca na tok stečajnog postupka. Njene nadležnosti se u tom smislu razlikuju od nadležnosti stečajnog upravnika prema opštim pravilima stečajnog prava.

Pored nadležnosti u vezi s odborom poverilaca, Agencija za osiguranje depozita ima i specifične dužnosti u vezi s postupkom prenosa portfelja osiguranja koje ne postoje u opštem pravnom režimu stečaja.⁷¹ Portfelj osiguranja predstavlja prava i obaveze društva za osiguranje po osnovu ugovora o osiguranju, pa se njegovim prenosom omogućava održavanje tih ugovora na snazi.⁷² Odredbe o prenosu portfelja osiguranja ne predviđaju posebna pravila za pojedine vrste osiguranja, već se taj postupak sprovodi saglasno raspoloživim novčanim sredstvima stečajnog dužnika i isplatnim redovima, što je kritikovano u pravnoj teoriji.⁷³ Odredbe o prenosu portfelja iz Zakona o osiguranju shodno se primenjuju na prenos portfelja osiguranja društva za osiguranje u stečaju. Može se pretpostaviti da je sprovođenje tog postupka jedan

---

⁶⁹ Vid. ZSLBDO, čl. 8, st. 3.

⁷⁰ Odgovori na pitanja privrednih sudova, utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda od 8. 11. 2018. i 9. 11. 2018, i na sednici Odeljenja za privredne prestupe održanoj 5. 12. 2018. godine.

⁷¹ Vid. ZSLBDO, čl. 13.

⁷² Vladimir Čolović, Magdalena Makiela, „Isplatni redovi u stečajnom postupku protiv osiguravajućih društava“, *Prouzrokovanje štete, naknada štete i osiguranje* (ur. Zdravko Petrović, Vladimir Čolović), Beograd-Valjevo, 2019, str. 438.

⁷³ V. Čolović, Z. Petrović, str. 33.

od razloga odugovlačenja stečajnog postupka nad društvima za osiguranje. U tom smislu, treba istaći da u postupku prenosa portfelja osiguranja značajnu ulogu ima i Narodna banka Srbije. Naime, upravo je Narodna banka ta koja daje saglasnost na izbor društva za osiguranje koje preuzima portfelj osiguranja. S druge strane, stečajni sudija nema ovlašćenja u vezi s prenosom portfelja. Takvo rešenje je uobičajeno u državama čiji je pravni sistem kontinentalnog tipa, dok je za anglosaksonski pravni sistem karakteristično to što je ta nadležnost poverena sudu, a ne upravnim telima.⁷⁴

Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje predviđa i druga posebna pravila o nadležnostima Agencije za osiguranje depozita. Tako Agencija može odlučiti da troškove stečajnog postupka privremeno obezbedi iz sopstvenih sredstava, pri čemu će imati pravo na povraćaj nakon formiranja stečajne mase.⁷⁵ Ta odluka je diskreciona i u potpunosti u rukama Agencije jer Zakonom nisu predviđeni bilo kakvi uslovi i smernice u vezi s tom mogućnošću. Takođe, Zakon predviđa i posebne rokove za izvršenje obaveza Agencije za osiguranje depozita koje se odnose na popis imovine i sačinjavanje početnog stečajnog bilansa, uključujući i izveštaj koji sadrži podatke o aktivi i pasivi stečajnog dužnika, značajnim transakcijama koje je stečajni dužnik zaključio u periodu od 180 dana pre dana nastupanja posledica pokretanja stečajnog postupka, kao i poslovima koje je stečajni dužnik obavljao u ime i za račun drugih pravnih lica. Popis imovine i početni stečajni bilans Agencija mora sačiniti u roku od 60 dana od dana nastupanja posledica pokretanja stečajnog postupka, odnosno od dana preuzimanja imovine i prava stečajnog dužnika, dok prema opštim pravilima rok za izradu početnog stečajnog bilansa koji sadrži podatke o aktivi i pasivi iznosi 30 dana (može biti produžen najduže za pet dana), pri čemu počinje da teče od dana preuzimanja imovine i prava stečajnog dužnika.⁷⁶ Takođe, prema opštim pravilima, stečajni upravnik mora započeti popisivanje imovine u roku od 10 dana od dana imenovanja i okončati ga u roku od 30 dana od dana imenovanja.⁷⁷ Agencija za osiguranje depozita dužna je da izveštaj o stanju stečajne mase i toku postupka kvartalno ažurira i objavljuje na svojoj internet stranici. Uputstvo za izradu kvartalnog izveštaja o stanju stečajne/likvidacione mase dužnika i toku postupka Agencija je sačinila 2015. godine.⁷⁸

Zakonom je predviđena i obaveza Agencije da u roku od šest meseci od dana isteka roka za prijavu potraživanja utvrdi njihovu osnovanost i visinu.⁷⁹ Rok za prijavu potraživanja ne može biti kraći od 30 ni duži od 90 dana od dana objavljivanja obaveštenja o pokretanju postupka stečaja nad društvom za osiguranje

---

⁷⁴ K. Noussia, P. Underwood, S. Frastanlis, str. 184–185.

⁷⁵ Vid. ZSLBDO, čl. 18.

⁷⁶ Upor. ZSLBDO, čl. 16, st. 1 i ZS, čl. 109, st. 1 i 2.

⁷⁷ Vid. ZS, čl. 27, st. 1, tač. 3.

⁷⁸ Uputstvo za izradu kvartalnog izveštaja o stanju stečajne/likvidacione mase dužnika i toku postupka dostupno je na sajtu Agencije za osiguranje depozita: www.aod.rs, 17. 7. 2024. godine.

⁷⁹ Vid. ZSLBDO, čl. 17, st. 1.

u *Službenom glasniku Republike Srbije*.⁸⁰ Ispitno ročište se održava najkasnije u roku od 60 dana od dana isteka roka u kojem Agencija ima obavezu da utvrdi osnovanost i visinu prijavljenih potraživanja.⁸¹ Prema opštim pravilima, stečajni upravnik mora najkasnije deset dana pre dana održavanja ispitnog ročišta da dostavi listu potraživanja stečajnom sudiji.⁸² Ispitno ročište održava se u roku koji nije kraći od 30 dana ni duži od 60 dana od dana isteka roka koji je određen za prijavu potraživanja.⁸³ Rok za prijavu potraživanja ne može biti kraći od 30 dana ni duži od 120 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka u *Službenom glasniku Republike Srbije*.⁸⁴ Imajući u vidu rokove koji su predviđeni posebnim režimom a koji se odnose na ispitivanje potraživanja i ulogu Agencije za osiguranje depozita u tom postupku, može se zaključiti da zakonska rešenja u pogledu dinamike stečajnog postupka ne mogu bitno uticati na njegovo trajanje, odnosno biti razlog dužeg trajanja postupka stečaja nad društvom za osiguranje u poređenju sa stečajnim postupkom koji se sprovodi po opštem pravnom režimu.

Na kraju, Zakonom je predviđeno i da Agencija može pobijati pravne poslove i radnje kojima je stečajni dužnik pogodio poverioce. Reč je o poslovima i radnjama izvršenim u roku od šest meseci od dana nastupanja pravnih posledica pokretanja postupka stečaja, odnosno u roku od godinu dana kada su ti poslovi izvršeni s povezanim licima u značenju koje je određeno Zakonom o osiguranju.⁸⁵ U tom slučaju nije reč o posebnim nadležnostima, jer stečajni upravnici mogu da pobijaju pravne radnje stečajnog dužnika prema opštim pravilima ukoliko su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi.

U pogledu razlika između nadležnosti stečajnih upravnika prema opštem i posebnom režimu, značajno je istaći i da Agencija za osiguranje depozita nema određene nadležnosti koje stečajni upravnici imaju prema opštem pravnom režimu stečaja. Reč je o razlikama koje su rezultat toga što se određena pravila primenjuju samo ako se stečajni postupak sprovodi prema opštem pravnom režimu. Na primer, Agencija nema nadležnosti u vezi s reorganizacijom jer se stečaj društva za osiguranje ne može sprovesti na taj način.

Može se zaključiti da je postojeći pravni okvir u pogledu nadležnosti Agencije za osiguranje depozita moguće neznatno unaprediti preciziranjem pojedinih normi (na primer, one koja se odnosi na obezbeđivanje troškova stečajnog postupka), ali da su pravila načelno valjana. Isto tako, evidentno je da neznatne razlike u pogledu određivanja rokova za sprovođenje radnji između opšteg i posebnog pravnog režima ne mogu dovesti do značajnog odugovlačenja stečajnog postupka nad društvom za osiguranje.

---

⁸⁰ Vid. ZSLBDO, čl. 7.

⁸¹ Vid. ZSLBDO, čl. 17, st. 2.

⁸² Vid. ZS, čl. 113, st. 4.

⁸³ Vid. ZS, čl. 72, st. 2.

⁸⁴ Vid. ZS, čl. 70, st. 1, tač. 5.

⁸⁵ Vid. ZSLBDO, čl. 14, st. 1, 2 i 4.

VI Zaključak

U Srbiji je postupak stečaja društava za osiguranje regulisan Zakonom o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, dok se pojedina pravila nalaze i u drugim propisima. Postojanje posebnog režima stečaja društava za osiguranje generalno se smatra opravdanim. Zbog toga, ono je uobičajeno i u uporednom pravu. U našem pravu, poseban režim stečaja se odnosi ne samo na društva za osiguranje, već i na društva za reosiguranje, ali se ne odnosi na društva koja obavljaju poslove zastupanja i posredovanja u osiguranju. Iako je zakonodavac učinio propust budući da nije pomenuo društva za reosiguranje u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje kao stečajne subjekte, tumačenjem Zakona o osiguranju i Zakona o stečaju može se zaključiti da se poseban pravni režim stečaja primenjuje i na njih. Radi preciznosti, u Zakonu o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje treba jasno navesti da se on primenjuje i na ta društva. Takođe, termin „osiguravajuće organizacije“ koji se koristi u Zakonu o stečaju treba zameniti terminima društva za osiguranje i društva za reosiguranje, čime će sve nedoumice u vezi sa određenjem subjekata posebnog režima stečaja biti otklonjene.

Problemi koji se odnose na stečaj društava za osiguranje nisu vezani samo za određenje stečajnog dužnika. Naime, statistički podaci u vezi sa sprovođenjem stečajnih postupaka nad društvima za osiguranje svedoče o tome da se ti postupci ne sprovedu u skladu s načelom hitnosti, koje je jedno od stečajnih načela prema opštim pravnim pravilima. Razlozi odugovlačenja stečajnih postupaka društava za osiguranje koji u proseku traju više nego dvostruko duže u odnosu na stečajne postupke koji se sprovedu prema opštem pravnom režimu treba tražiti u specifičnostima posebnog pravnog režima. Zakonom o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje precizirano je koje se odredbe Zakona o stečaju ne primenjuju u stečajnim postupcima nad društvima za osiguranje. Naime, određena pravila se ne primenjuju zbog specifičnosti subjekata nad kojima se sprovodi stečajni postupak, kao i zbog uloge Narodne banke Srbije koja vrši nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje.

Jedna od ključnih razlika između opšteg i posebnog režima stečaja odnosi se na vršenje funkcije stečajnog upravnika. Budući da tu funkciju u stečajnim postupcima nad društvima za osiguranje vrši Agencija za osiguranje depozita, poverenici Agencije koji obavljaju taj posao treba da imaju znanja neophodna za valjano obavljanje tog posla. Oni treba da prođu odgovarajuću obuku i polože stručni ispit. Ukoliko bi zakonodavac promenio pristup i odabrao opciju da funkciju stečajnih upravnika obavljaju licencirani stečajni upravnici, za uključjenje na posebnu listu ili liste koje se odnose na posebne stečajne postupke trebalo bi zahtevati produbljeno znanje o odgovarajućoj oblasti ili oblastima ukoliko nemaju prethodno iskustvo. S druge strane, za dobijanje licence stečajnih upravnika ne bi trebalo zahtevati detaljno poznavanje posebnih stečajnih postupaka, već samo osnovno ili eventualno dobro.

Literatura

- Čolović, V., „Osnovne pretpostavke za regulisanje stečaja osiguravajućih društava“, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, br. 9/2019.
- Čolović, V., Makiela, M., „Ispllatni redovi u stečajnom postupku protiv osiguravajućih društava“, *Prouzrokovanje štete, naknada štete i osiguranje* (ur. Zdravko Petrović, Vladimir Čolović), Beograd-Valjevo, 2019.
- Čolović, V., Petrović, Z., „Sporna pitanja regulisanja stečaja osiguravajućih društava u Srbiji i usklađivanje sa Direktivom 2001/17/EZ“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, br. 4/2015.
- Herbert, Wm. C., „When Jurisdictions Collide: Determining Judicial Roles When Bankruptcy Court and Insurance Receivership Court Responsibilities Overlap“, *Tort Trial & Insurance Practice Law Journal*, Vol. 42, No. 4/2007.
- Klaber, B., „Bankruptcy Insurance: A Modular Approach to Systemic Risk“, *University of Pittsburgh Law Review*, Vol 74, No. 2/2012.
- McAlister, L. S., „The Inefficiencies of Exclusion: The Importance of Including Insurance Companies in the Bankruptcy Code“, *Emory Bankruptcy Developments Journal*, Vol. 24, No. 1/2008.
- Marković, M., „Izazovi tržišta osiguranja u Srbiji na putu ka Solventnosti II“, *Tokovi osiguranja*, br. 2/2024.
- Moss, G., Perkins, R., „Commentary on Title IV of Directive 2009/138/EC on the Taking Up and Pursuit of the Business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)“, *EU Banking and Insurance Insolvency* (eds. Gabriel Moss, Bob Wessels, Matthias Haentjens), Oxford, 2017.
- Noussia, K., Underwood, P., Frastanlis, S., „Restructuring, Winding-Up & Portfolio Transfer of Insurance Companies in Distress“, *The Governance of Insurance Undertakings – Corporate Law and Insurance Regulation* (eds. Pierpaolo Marano, Kyriaki Noussia), Sham, 2022.
- Petrović Tomić, N., *Pravo osiguranja – Sistem*, Knjiga I, Beograd, 2019.
- Radović, V., *Osnovi stečajnog prava*, Beograd, 2020.
- Šulejić, P., „Neka pitanja stečaja i likvidacije društava za osiguranje s posebnim osvrtom na dejstva u pogledu dvostranoteretnih ugovora“, *Pravo i privreda*, br. 5-8/2009.
- Vasiljević, M., Jevremović Petrović, T., Lepetić, J., *Kompanijsko pravo – Pravo privrednih društava*, Beograd, 2023.